Redaktör: Tom Ahlgren 08-790 35 26
tom.ahlgren@lakartidningen.se

Misstag med läkemedel stort hot mot patienternas säkerhet

Gravid fick kontraindicerad medicin

Läkares fel vid förskrivning av läkemedel utgör ett vanligt och stort hot mot patienternas säkerhet.

Bland läkarnas misstag finns att medicinen skrivs ut i fel doser, att den är kontraindicerad, att den ordineras trots att den är varningsmärkt i journalen, att den skrivs ut i stora mängder trots att den är beroendeframkallande och så vidare.

Även andra personalkategorier utsätter patienter för fara genom fel i läkemedelshanteringen, till exempel receptarier och apotekare, sjuksköterskor och tandläkare.

På de närmaste sidorna tar vi upp några typfall av läkares misstag med läkemedel, som nyligen avgjorts i Ansvarsnämnden, HSAN.

Hot mot fostret

I det första fallet (HSAN 3636/05) skrev en gynekolog ut Doxyferm (tetracykliner) till en klamydiasmittad 17-årig kvinna, som var gravid i vecka 32.

Kvinnan anmälde gynekologen för förskrivningen med hänvisning till att det i hennes journal klart stod att hon var gravid.

Ansvarsnämnden läste journalen och hämtade in yttrande av gynekologen.

Denne framhöll att ett fel vid medicinförskrivning alltid är potentiellt allvarligt och att han hoppades »att det lilla barnet slipper negativa effekter av mammans Doxyfermmedicinering«.

Såg inte patienten

Det är mycket tråkigt när en välmenande skyndsamhet, för att ge patienten en snabb och bra vård, i efterhand visar sig ha varit en brådska som inneburit en säkerhetsrisk.

När en behandlings- och ordinationssituation skiljer sig från det rutinmässiga, som i detta fall, måste förskrivaren vara oerhört vaksam över möjligheterna till misstag, menade gynekologen.

Efter den här händelsen är han betydligt mer återhållsam med att lova en skyndsam expediering av begärda recept för patienter som inte är i omedelbar konsultationssituation sittande hos honom utan istället framför sitt ärende via annan vårdpersonal.

Ansvarsnämnden frågade Socialstyrelsen om medicinering med Doxyferm i den senare delen av graviditeten är en sådan allvarlig brist i handläggningen som motiverar disciplinpåföljd.

Socialstyrelsen har avgivit ett yttrande utan att besvara frågan, konstaterar nämnden.

Kan ge inlagring i växande skelett

Ansvarsnämnden konstaterar att gynekologen i en tidspressad mottagningssituation har förskrivit Doxyferm till kvinnan, som var gravid i vecka 32.

Då tetracykliner kan medföra inlagring i växande skelett och tandemaljhypoplasi är det kontraindicerat att ge tetracyklin till gravida i senare delen av graviditeten samt till barn upp till åtta års ålder.

Då gynekologen upptäckte sitt misstag incidentrapporterades händelsen.

Gynekologen får en erinran.

Läkaren missade varningsmärkning i journalen

Kvinna fick trimetoprim som hon var överkänslig mot – fick hög feber och svår klåda

Patienten berättade för distriktsläkaren att hon tidigare reagerat mot sulfapreparat. Denne borde ha kontrollerat uppgiften i journalen och skulle då ha upptäckt att det fanns en varning införd avseende trimetoprim. (HSAN 2097/05)

Den 62-åriga kvinnan sökte den 15 oktober på vårdcentralen för urinvägsbesvär.

Hennes besvär tolkades som urinvägsinfektion (UVI) och hon ordinerades behandling med Trimetoprim.

Efter ett par dagar reagerade hon med hög feber, intensiv klåda och svullna händer. Hon sökte för detta den 17 och 18 oktober på distriktsläkarjouren, där Trimetoprim byttes ut mot Lexinor, och hon fick Tavegyl och Betapred mot den allergiska reaktionen.

Patienten återkom till vårdcentralen i november med svullnad i händerna och domningar till fingrarna.

Hon remitterades till sjukhus, där man i januari konstaterade karpaltunnelsyndrom i vänster hand. I mars bedömde en ortoped att det inte fanns någon operationsindikation.

Patienten anmälde två distriktsläkare vid vårdcentralen. Hon berättade att apoteket bytt ut Trimetoprim mot Idotrim, båda med trimetoprim som aktiv substans. Hon framhöll att läkaren inte borde skrivit ut Trimetoprim till henne eftersom det fanns en varning mot det preparatet i hennes journal. Ansvarsnämnden läste journalen och tog in yttrande av de anmälda.

»Efter ett par dagar reagerade hon med hög feber, intensiv klåda och svullna händer.«

Distriktsläkare X berättade att enligt journalanteckning sökte patienten med anamnes som talade för blåskatarr. Urinprov stödde misstanken. Hon ordinerades Trimetoprim mot UVI.

Enligt anmälan skall hon ha upplyst X om att hon tidigare reagerat på sulfapreparat och att hon inte fått något direkt svar om Trimetoprim var ett sådant.

X trodde nog att han upplyst henne om att Trimetoprim inte är ett sulfapreparat. Han skulle naturligtvis vid hennes fundering varit mer noga med att läsa igenom tidigare journalanteckningar och skulle då blivit varse att det hon reagerat på var just Trimetoprim, vilket mycket riktigt står journalfört. Varför han inte varit tillräckligt uppmärksam vid besöket kunde han inte lämna någon tillfredsställande förklaring på.

Distriktsläkare Y berättade att när hon träffade patienten hade denna i samband med en urinvägsinfektion fått en medicin som hon inte tålde, Idotrim. Patienten hann ta ett par tabletter och reagerade med feber, intensiv klåda och svullna händer samt värk och domningar i händerna.

Y tolkade detta som en läkemedelsreaktion med svullnad som även engagerade områden kring handens nervtrådar (medianusnerven). Enligt Y:s erfarenhet